

intelligence, kteří vyžadují konkrétnější vyučování, přizpůsobené jejich rozumovým možnostem.

Zajímavým typem organizační diference učebně výchovné práce je koncepce problémového vyučování, v němž se přihlíží k individuálním rozdílům mezi žáky. V průběhu vyučování se formulují tzv. otevřené problémy, zahrnující v podstatě jednotnou náplň učiva. Každý problém může být řešen nejen různými způsoby, ale při jeho řešení mohou žáci dospět k novým kvalitám, které často překračují rámec učebních osnov. Jednotliví žáci podle svých individuálních rozumových možností řeší problémy v rozdílném rozsahu. Tak např. dané téma je formulováno do čtyř problémů. První dva obsahují jednotný obsah učiva a všichni žáci by je měli rozřešit. Zbývající dva problémy navazují si na povinné učivo, ale poněkud je překračují. Úkolem každého žáka je v tomto případě vyřešit první dva problémy, ale kdo chce, může rozřešit i další. Tato forma umožňuje aktivizaci a stimulaci individuálních rozumových možností jednotlivých žáků a je rozvíjena hlavně v SSSR.

Koncepce obsahově-organizační diference se obráží např. v přípravě všeobecného středoškolského vzdělání v PLR, kde se předvídají dvě varianty učebních osnov — jednotná a diferencovaná.

[Ryszard Więckowski: Některé způsoby individualizace v učebně výchovné práci — *Życie Szkoły*, 12/1974, str. 10—15, 1/1975, str. 7—12.] Dr. Tomáš Henek

• *Pedagogické a další knihy*

Lubomír Mojžíšek: **Vyučovací metody**. SPN, Praha 1975, str. 325, váz. 31 Kčs.

Cíle, zásady, obsah vyučování a jeho organizační formy jsou důležitými stránkami didaktického procesu. V úzkém vztahu k nim jsou pak vyučovací metody, jejichž problematika tvoří právem jednu z hlavních oblastí obecné didaktiky. V současné etapě vývoje našeho školství, v níž jsou intenzívně řešeny otázky modernizace vyučování z hlediska současného i budoucího technického pokroku, obrací se zájem široké pedagogické veřejnosti vždy znovu ke studiu vyučovacích metod a ke zkoumání jejich efektivity při rozvíjení aktivní poznávací činnosti žáků.

S povděkem lze proto uvítat práci Lubomíra Mojžíška, která je po mnoha letech prvním rozsáhlým, systematickým shrnutím dosavadních obecně didaktických

poznatků o vyučovacích metodách i autorových cenných myšlenek a zobecnění výsledků výzkumů z této oblasti.

Čtenáři především ocení, že autor podává v první části své práce, po kritickém zhodnocení pokusů vedoucích k objasnění pojmu vyučovací metody, svou vlastní definici této didaktické kategorie a vyučovací metody osvětluje ve všech jejich vztazích k pedagogicko-didaktickým problémům. Z hlediska současných potřeb socialistické školy je důležité, že se autor neomezuje pouze na metody vzdělávací, ale zahrnuje do vyučovacích metod i ty výchovné metody, jež mají bezprostřední vztah k vyučování.

Těžiště práce spočívá v její druhé části, v které autor pojednává o jednotlivých vyučovacích metodách podle provedené klasifikace metod na motivační, expoziční, fixační, diagnostické a klasifikační. Autor přistupoval k řešení problematice zásadně z hlediska konfrontace teorie vyučovacích metod a výzkumu jejich užití v praxi, což mu umožnilo zasvěceně postihnout, čím mohou tyto metody přispět k modernizaci učebně výchovného procesu ve škole. Z tohoto hlediska je též nutno velmi kladně hodnotit zevrubnou čtvrtou kapitolu „Metody diagnostické a klasifikační“, v níž čtenáři podává poučení o metodách zkoušení, hodnocení a klasifikace žáků, tzn. o problematice, která výrazně ovlivňuje efektivitu výchovně vzdělávací práce.

Mojžíškova práce je určena studentům pedagogiky, budoucím učitelům i celé učitelské veřejnosti a umožňuje jim získat důkladnou znalost řešené problematiky.

Olga Sýkorová

Ladislav Ďurič: **Úvod do pedagogické psychologie**. SPN, Bratislava 1974, 240 stran, 22 Kčs.

Nejeden učitel, zamýšleje se nad neprospěchem, nekázní nebo jiným výchovně vzdělávacím problémem svého žáka došel k závěru, že z pedagogického hlediska již vyčerpal všechny možnosti nápravných opatření. A přece existuje vědní disciplína, jejíchž poznatků učitelé využívají spíše intuitivně než uvědoměle a na skutečně vědeckém základě. Je to pedagogická psychologie, nauka o psychologických zákonitostech výchovně vzdělávacího procesu ve škole a mimoškolských zařízeních.

A právě Úvod do pedagogické psychologie L. Ďuriče, první vysokoškolská učebnice této disciplíny vycházející na Slovensku, by mohl učitelům při jejich výchovném a vzdělávacím působení na žáky v lecčems pomoci. Autor v knize obsáhle pojednává o různých názorech na to, co je předmětem pedagogické psychologie,

jaký je její vztah k jiným psychologickým a pedagogickým vědám, jaká je její struktura, výzkumné metody a úkoly v oblasti výchovy a učení.

Zejména ve škole by učitelé neměli zapomínat na to, že jejich výchovné působení má na žáky i psychický vliv, že „smyslem výchovného působení je navodit plánitou, cílevědomou a systematickou změnu v psychice žáka“ a že při výchovném ovlivňování žáků je nutno dodržovat i určité základní psychologické zásady.

Podobně učení jako celoživotní úděl člověka je neméně složitý duševní proces, u něhož lze vystopovat řadu aspektů (biologický, fyziologický, psychologický, kybernetický, společenskodeterminační, gnozeologický, logický). Vyučující by však měli být zvláště poučení o jednotlivých druzích učení a o psychologických teoriích a zákonech učení. Zejména vhodná aplikace jednotlivých zákonů učení (moti-

vace, zpětné informace, transferu, opakování) by mohla leckterému učiteli pomoci řešit tzv. tvrdošíjně pedagogické případy. Stává se např., že po napsání pravopisného diktátu místo aby učitel jednotlivé pravopisné jevy s žáky ihned rozebral a tím je zpětně informoval o správném výsledku, tuto bezprostřední zpětnou vazbu neprovádí a tím v žácích vlastně fixuje jejich chyby. Diví se pak, proč se u některých žáků opakují stále stejné pravopisné chyby, a to třeba i typu líbyl, zlobyl apod. Přesto, že s nimi píše mnohem větší počet diktátů, než určují učební osnovy.

Protože se učení žáků uskutečňuje za určitých podmínek, je nutné, aby vyučující tyto podmínky znal, využíval těch, jež učení zefektivňují, a naopak odstraňoval ty, jež v učení překázejí. Přitom tyto podmínky nesouvisí jen s žákem, s učební látkou, ale i s učitelem a samotným procesem učení.

Lubomír Čermák

LITERATURA PRO DĚTI

Josef Kožíšek, Karel Václav Rais, Josef Václav Sládek: **Z křišťálové studánky**. Ilustrovala Gabriela Dubská. Albatros, Praha 1974, 103 str., váz. 22 Kčs

Nový výbor z básnické tvorby trojice známých klasiků dětské literatury připravil básník Jindřich Hilčr. Uložil si náročný úkol: shromáždit ze Sládkových, Raisových a Kožíškových sbírek takové verše, které si pořád uchovávají sugestivní účín a svým životním obsahem a citovou harmonií se zařazují mezi ony fondy, k nimž se mohou opakovaně vracet i soudobí dětská čtenáři. Zaměřil se na tvorbu prošlou filtrem dlouhodobé tradice české poezie pro děti, umělecky nejpřesvědčivěji objektivující sociální, národní a kulturní program, od jehož vzniku nás již odděluje osmdesát, devadesát let.

Jak signalizuje Sládkova vstupní báseň Dětem, vznikalo pojetí dětské poezie zahrnuté do souboru z dynamického vztahu k objektivní skutečnosti. Při svém zrodu bylo provázeno zřetelným napětím, které někdy přecházelo až do protikladnosti životních postojů dětí a sociálních zkušeností dospělých. Svět dětí, reprezentovaný životním jasnem, prostotou a nevinností, splývající s čistou a nezkalenou krásou, rovnal se tu nejednou přímo vykoupení z bídy a smutku světa dospělých. Jeho optimistické jistoty se jevíly jako vyvzdorování na neutěšené společenské realitě;

proto mohly být chápány jako „odlesk ztraceného ráje“, květ na „žití pustině“ apod.

Přítomnost takovýchto romantických prvků by mohla vést k domněnce, že poezie klasiků naší dětské literatury byla záležitostí idealizujícího vztahu k životu, že snad byla součástí nerealistické nebo dokonce protirealistické linie národního písemnictví. Ve skutečnosti její charakter byl a zůstává převážně realistický. O tom podává připomínaný výbor nepochybně svědectví. Plasticky a názorně dokumentuje, kolik je v básních zastoupených klasiků obrazů přimykajících dětskou mysl k rozmanitým skutečnostem světa společenského i přírodního, ozřejmujících v umělecké zkratce realitu blízkých věcí a lidí, vnějšího i vnitřního světa dětí. Pomáhá proto i současnému dětskému čtenáři vrůstat do života, společensky se do něho začleňovat, pocítit jeho jistoty a opory, postupně nalézat svou celoživotní „cestičku k domovu“.

Zdeněk Zapletal

Kästner Erich.: **35. květen**. Z němčiny přeložila J. Fučíková. Ilustroval Walter Trier. Albatros, Praha 1974, 84 stran, cena 10 Kčs.

Mnohá díla německého prozaika Ericha Kästnera mají v české literatuře pro mládež takřka domovské právo a patří k oporám vydavatelských plánů nakladatelství. Prvenství v oblíbě i počtu vydání